

ANTI/ALTER GLOBALIZACIJSKI POKRETI

Geografske osnove globalizacije

11. predavanje

Izv. prof.dr. sc. Jelena Lončar

Ishodi učenja

- Razumjeti razloge i vremenski okvir pojava antiglobalizacijskih pokreta.
- Navesti pojave i primjere antiglobalizacijskih pokreta u svijetu.
- Shvatiti razliku između alter- i anti- globalizacijskih pokreta.

- Antiglobalistički pokret razvijao se i jačao usporedno s jačanjem globalizacije.
- Jedan od ciljeva mu je ukazivanje na nejednakosti u svijetu, ali i borba protiv politike međunarodnih institucija poput G-8, G-20, MMF i Svjetske banke.
- Najviše sljedbenika ovaj je pokret dobio na Zapadu tj. u razvijenim zemljama, jer su razvijeni prvi postali svjesni nedostataka globalizacije.

Sl. 1. Antiglobalistički prosvjednici

Izvor: <https://www.economist.com/leaders/2016/10/01/why-theyre-wrong>

Povijest antiglobalnih pokreta

- Prvi prosvjedi protiv dominacije kapitalizma - još prije 200 godina.
- Kroz 500-godišnju povijest otpora europskom kolonijalizmu i američkom imperijalizmu vide se „obrisi“ onoga što danas podrazumijevamo pod antiglobalizacijom.
- Neki smatraju da je početak iste započeo s mobilizacijom masa protiv rata u Vijetnamu 1960-ih i 1970-ih, ali i čuvenim revolucionarnim ustancima širom Europe 1968. g.
- Prosvjedi 2003. g. u Davosu (Švicarska) bili su protiv rata u Iraku i tada su izvešeni natpisi „Ostavite Irak na miru“.
- U novije vrijeme (2011.) održavani su i prosvjedi poput „Zauzmimo Wall Street“ (*Occupy Wall Street*) protiv vodećih američkih banaka.

- Antiglobalistički, društveni pokret se pojavio krajem 20. st. protiv neoliberalne globalizacije, modela globalizacije baziranog na promociji slobodnog tržišta i slobodne trgovine.

Tab. 1. Oспораване интерпретације глобализацијског процеса

Figure 1 – Contested Interpretations of Globalization Processes

Actors	Arguments/Claim	Policy Proposals
anti-neoliberal protest movement		
<ul style="list-style-type: none"> + civil society activists + national/transnational social movement organizations + Independent Media Centers + Internet web sites 	<ul style="list-style-type: none"> + race to the bottom + democratic deficit + hierarchical + non-transparent + deliberate political process + corporate rights 	<ul style="list-style-type: none"> + deratify + reform existing treaties + debt relief + strengthen state sovereignty + deglobalize + return to the local
neoliberalism proponents (countermovement)		
<ul style="list-style-type: none"> + states + multi-national corporations + currency speculators + financial media outlets + IMF/World Bank/WTO 	<ul style="list-style-type: none"> + there is no alternative + inevitable, desirable process + irreversible + best prescription for economic growth 	<ul style="list-style-type: none"> + liberalized trade and investment + deregulate + cut taxes + privatize + reduce public expenditures

Izvor: Ayres, J., 2004: Framing Collective Action Against Neoliberalism, <http://jwsr.ucr.edu/>

- U antiglobalističkom pokretu postoje dvije struje – desno i lijevo krilo antiglobalističkih aktivista.
- *Ekstremne desne grupe:*
- Britanska nacionalna stranka (*British National Party*),
- Nacionalna demokratska stranka Njemačke (*Nationaldemokratische Partei Deutschlands [NPD]*),
- Nacionalna fronta (*Front National [FN]*) u Francuskoj i
- Slobodarska stranka Austrije (*Freiheitliche Partei Österreichs [FPÖ]*).

Neke od prvih akcija lijevo orjentiranih antiglobalista

- Skup WTO-a u Seattleu 1999.g.,
- Skup MMF u Washingtonu 2000.,
- Skup Svjetske banke u Pragu 2000.g.,
- Sastanak G-8 u Genovi 2001. g.
- G. 2001. pripadnici ove struje organizirali su Svjetski socijalni forum u Porto Alegreu (Brazil) kao znak prosvjeda protiv sastanka Svjetskog gospodarskog foruma.
- Zagovornici lijevog krila antiglobalizma - kapitalistička logika dovela je do odnosa asimetrične moći, kako u državama tako i u svijetu.
- svaki se aspekt života (uključujući zdravlje, obrazovanje i kulturu) tretira kao roba.

Sl. 2. Kapitalizam ne funkcioniра – jedan od natpisa u protestima protiv globalizacije
<https://www.alamy.com/stock-photo/capitalism-isn%27t-working.html>

Desno krilo antiglobalizma

- Ovo krilo antiglobalističkog trenda tvrdi da je globalizacija ideologija koju potiču cionizam, marksizam i liberalizam.
- Globalizacija se shvaća kao svjetska urota protiv nacionalnog identiteta, zapadnjačke kulture i bijelog čovjeka.
- Takvi argumenti često imaju rasističke i anti-semitske implikacije.

Sl. 3. Rast popularnosti desničarskih stranaka i organizacija u Europi
<https://www.brookings.edu/podcast-episode/the-rise-of-the-right-right-wing-populism-in-the-u-s-and-europe/>

Ostali primjeri – ATTAC

- Vj. najpoznatija antiglobalitička grupa **ATTAC** (*Association pour la Taxation des Transactions Financière et l'Aide aux Citoyens* - "Association for the Taxation of Financial Transactions and Aid to Citizens") postoji u 30 zemalja.
- ATTAC smatra da financijska globalizacija vodi prema manjoj sigurnosti i jednakim pravima ljudi favorizirajući umjesto njih interese globalnih korporacija i financijskih tržišta.
- ATTAC tvrdi da predstavlja nekoliko tisuća članova u 40 zemalja“.
- Danas antiglobalistički pokret privlači i potporu ljudi kao što je nekadašnji direktor Svjetske banke i Nobelovac Joseph Stiglitz.

Uzroci pojave antiglobalizma

- Čitav niz autora tvrde kako globalizirani svijet današnjice je sve samo ne globaliziran.
- Koriste se pojmovi poput:
- nejednake globalizacije,
- obrnutih globalizacijskih silnica,
- anti-globalizacije (posebice nakon pandemije COVID-a),
- regionalizacije,
- zapadnog umrežavanja,
- usporene globalizacije itd.

- Postoji široko slaganje u literaturi da su velike strukturne transformacije u posljednja tri desetljeća olakšale njegov nastanak.
- Te transformacije uključuju:
  - ubrzanje globalizacije,
  - deindustrijalizaciju,
  - tehnološke promjene i nejednakost (Mansfield&Rudra 2021, Milner 2021, Rodrik 2018).
  - ekonomske transformacije kao što je kraj Hladnog rata,
  - rastuće razine imigracije,
  - promjenu kulturnih vrijednosti i
  - sve veći doseg međunarodnih organizacija u domaćoj politici (Hooghe&Marks 2009, Norris&Inglehart 2019).

- Financijska globalizacija također je bitna.
- Radikalne desničarske stranke će biti uspješnije nakon međunarodnih financijskih kriza (Funkeetal, 2016).
- Zajednice teže pogođene međunarodnim financijskim šokovima i krizama pokazuju jaču potporu nacionalističkim populističkim strankama (Brozetal, 2021, Gyongyosi&Verner 2018).
- Učinak trgovinskih šokova na biračko ponašanje pojačan je globalnom financijskom krizom i eurokrizom (Hutter&Kriesi 2019, Milner 2021).

Ciljevi antiglobalizma

- Pokret se kao cjelina može smatrati kao težnja ka globalnoj demokraciji.
- Težnja ka globalnoj pravdi i globalnom ostvarenju ljudskih prava.
- On želi privući pažnju javnosti na nedostatak demokracije unutar međunarodnih organizacija i staviti pritisak kako bi se ojačala potpora demokraciji u glavnim institucijama.
- Pokret je spontan, umrežen, samo-organiziran i baziran na osnovama demokracije (?)
- Mislioci antiglobalizacije vide organizacijsku formu društva koje se ubrzano transformira u fleksibilnu, decentraliziranu, transnacionalnu, umreženu dominaciju.

- Organizacijski princip pokreta je jedan od globalne umrežene samo-organizacije.
- Za mnoge aktiviste protesti anticipiraju oblik budućeg društva kao globalno integrativnog i temeljenog na participatornoj demokraciji.
- Pokret izražava težnju za društvom u kojem autoriteti ne određuju ponašanje ljudi, već se ljudi određuju i organiziraju samostalno.
- Pokret oponira globalizaciji odozgora sa samo-organizacijskim formama globalizacije odozdo.

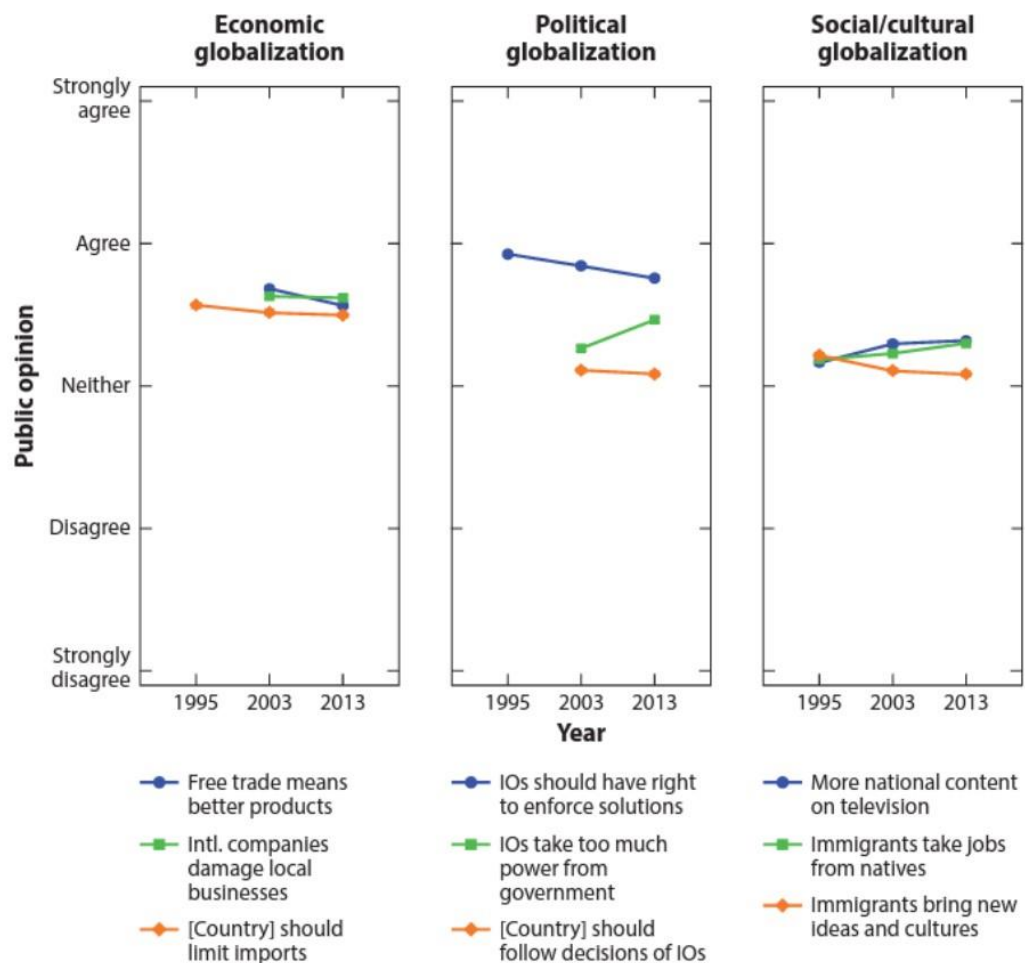
Antiglobalizacija i EU

Table 1. How much do you agree with the following statements? (equilibrated sample)

	Italy	France	Germany	Spain	UK	ESF Total (%)	Rome 2005
<i>a) The European Union attempts to safeguard a social model that is different from the neo-liberal one</i>							
not at all	46.7	50.7	47.4	51.4	68.3	53.7	42.4
a little	43.7	35.8	43.6	38.5	26.1	36.8	37.7
some	8.9	8.2	7.7	6.4	4.2	7.0	11.7
very much	0.7	5.2	1.3	3.7	1.4	2.5	4.0
Total	135	134	78	109	142	598	410
<i>b) The European Union mitigates the most negative effects of neo-liberal globalisation</i>							
not at all	31.7	50.0	29.7	44.0	59.4	44.4	41.8

a little	51.1	27.9	48.6	40.4	21.7	36.6	40.5
some	15.1	13.2	14.9	10.1	5.6	11.5	11.7
very much	2.2	8.8	6.8	5.5	13.3	7.5	1.5
Total	139	136	74	109	143	601	410
<i>c) The European Union strengthens neo-liberal globalisation</i>							
not at all	3.6	3.0	2.4	1.5	6.1	3.6	4.6
a little	18.7	6.0	4.9	6.3	5.4	8.6	11.8
some	43.2	32.8	35.4	38.7	15.0	32.3	31.7
very much	34.5	58.2	57.3	53.2	73.5	55.5	48.2
Total	139	134	82	111	147	613	410

Javni stav o pitanjima povezanima uz globalizaciju

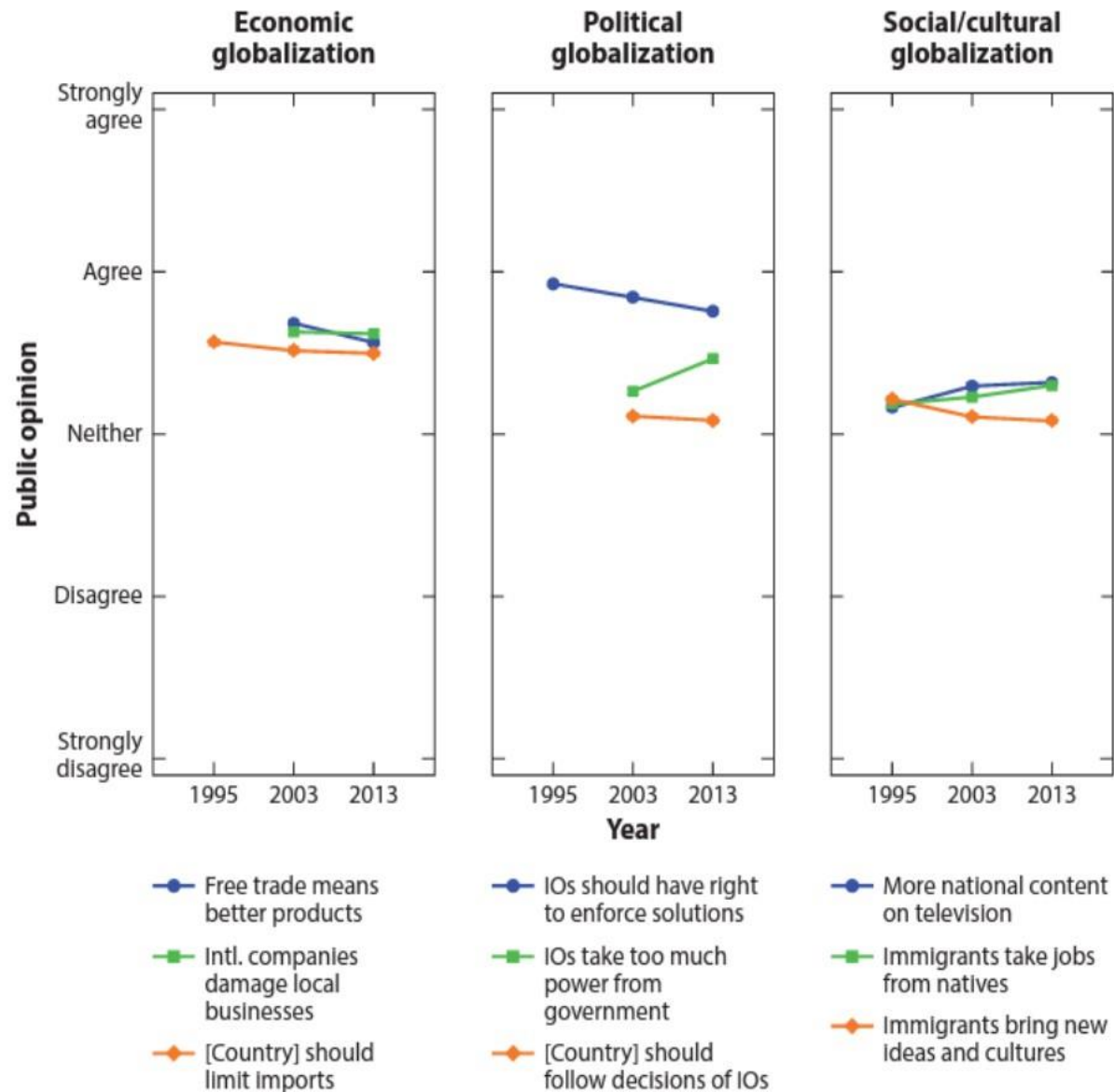

Figure 1

Public opinion on globalization-related issues in 15 countries, 1995–2013. Mean responses to the different statements are shown. Data are from the International Social Survey Project. Abbreviation: IOs, international organizations.

Izvor: Walter, S. (2021): Annual Review of Political Science
The Backlash Against Globalization

Javni stav o pitanjima povezanima uz globalizaciju

Figure 1

Public opinion on globalization-related issues in 15 countries, 1995–2013. Mean responses to the different statements are shown. Data are from the International Social Survey Project. Abbreviation: IOs, international organizations.

Izvor: Walter, S. (2021): Annual Review of Political Science The Backlash Against Globalization

ALTERNATIVNA GLOBALIZACIJA

- Pojam *antiglobalizam* je ujedno i varljiv jer pokret nije čisto defenzivan i reaktivan, već proaktivan pokret za globalnu demokraciju i globalnu pravdu.
- Stoga ga je bolje definirati kao pokret za alternativnu globalizaciju ili pokret za demokratsku globalizaciju.
- Alternativna globalizacija - proizašla iz slogana "Drugačiji svijet je moguć".
- Transnacionalni prosvjedni pokret globalan je po karakteru, ima decentralizirani oblik mrežne organizacije koji komunicira uglavnom preko interneta.

- Karakteristika su ovog pokreta koji ima visok stupanj otvorenosti, dostupnosti i globalnosti:
- Mailing liste,
- Web forumi,
- *Chat-rooms* i
- Alternativni on line projekti.
- Ovaj oblik internetski baziranog protesta mogao bi se nazvati ciberaktivizmom (*cyberactivism*).

Koga uključuje alter-globalistički pokret?

- Grupe koje su se uključile obuhvaćaju:

- ✓ tradicionalne i autonomne radničke sindikate,
- ✓ umjetničke grupe,
- ✓ seljake „bezemljaše“,
- ✓ urođeničke grupe,
- ✓ socijaliste,
- ✓ komuniste,
- ✓ anarhiste,
- ✓ trockiste,
- ✓ dio ekološkog pokreta,

- ✓ dio feminističkog pokreta,
- ✓ inicijativa za Treći svijet,
- ✓ grupa za građanska prava,
- ✓ studente,
- ✓ vjerske skupine,
- ✓ grupe za zaštitu judskih prava,
- ✓ pokret nezaposlenih,
- ✓ tradicionalne lijevo orijentirane stranke,
- ✓ kritički nastrojene intelektualce širom svijeta.

Tab. 2. Kretanje broja transnacionalnih društvenih pokreta od 1973. - 2003. g.

Godina	Br.pokreta
1973.	183
1983.	348
1993.	711
2000.	959
2003.	1011

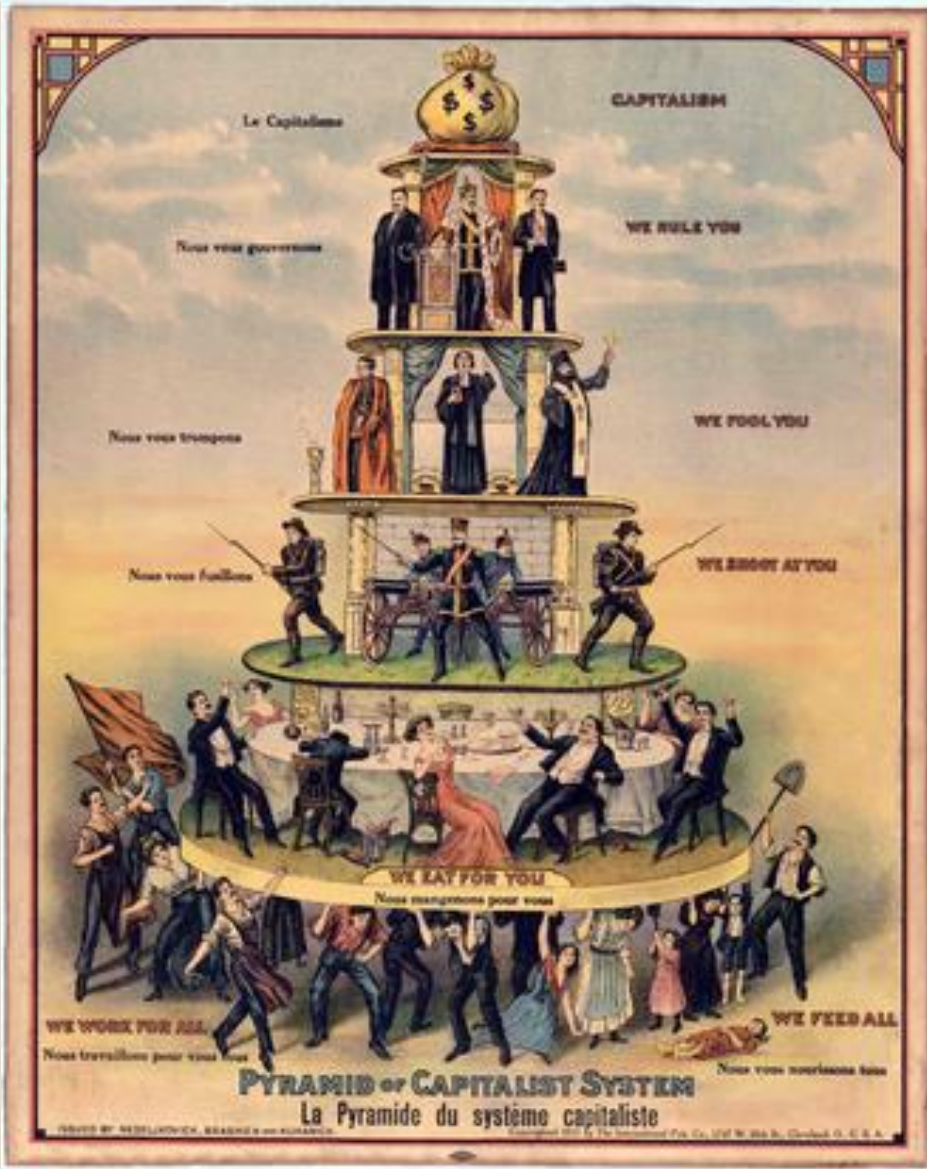
- U 40 godina broj društvenih pokreta povećao se za 20 %.
- Najveći porast bilježi se od 1993. - 2003. g.

Izvor: Tilly, C., Wood, L. J., 2009: *Social movements*, Boulder, 208.; Charles, T. y Wood, L. J. (2009). *Social movements, 1768-2008* (2 ed.). Boulder: Paradigm Publishers. 208 pp. - CORE

Antiglobalizacijski pokret kao cjelina singularnosti:

- Koja djeluje zajednički,
- Decentraliziranog autoriteta,
- Kooperativne moći globalne demokracije odozdo,
- Otvorenog društva i
- Direktne demokratske vlasti od svih za sve.
- Ipak ciljevi i prakse pokreta nisu homogeni - postoje velike razlike između reformista i revolucionista.

Anti-kapitalistički pokret

- Kapitalizam je, prema Merriam-Webster rječniku:
ekonomski sustav koji karakterizira privatno ili korporativno vlasništvo dobara, u kojem se investicije određuju privatnim odlukama, a cijene, proizvodnja i distribucija konkurencijom na slobodnom tržištu.
- Danas u svijetu gotovo ne postoji društvo sa 100 postotnim kapitalizmom jer u svakoj zemlji neka dobra i usluge određuju se državnim zakonom.

Sl. 4. Shema prikaza struktura kapitalizma na osnovi klasa

Izvor: <https://www.college.columbia.edu>

KAPITALIZAM I EKONOMSKE SLOBODE U HRVATSKOJ

- Razlika između sistema od države do države - u udjelu kapitalizma u cjelokupnim ekonomskim procesima na tržištu.
- Hrvatska, prema ovoj definiciji, ima relativno malo kapitalizma u svom sustavu u odnosu na druge zapadne države.
- Na listi Ekonomskih sloboda za 2019. g. Hrvatska je bila u skupini umjereno „slobodnih“.

ANTI-KAPITALIZAM

- God. 1861. - prvi put upotrijebljena riječ anti-kapitalizam.
- Predstavlja opreku kapitalizmu i kapitalističkoj politici i ideologijama.
- Politička ideologija protivna kapitalizmu i pojavi jednog jedinstvenog tržišta kojim dominiraju MNC.
- Neki ga nazivaju socijalizmom za 21. st.
- Ima i protivnike – oni ističu: “*Capisalsm works for me*”.

Primjeri antiglobalističkih akcija

Sl. 6. Ljudi i njihova težnja za profitom

<https://www.thedailystar.net/opinion/project-syndicate/the-globalisation-our-discontent-1503469>

“Bitka” za Seattle, 1999.

Sl. 7. Upotreba nasilnih metoda protiv protestanata u Seattleu, 1999.

Izvor: <https://foodfirst.org/the-battle-for-seattle-and-how-the-food-sovereignty-movement-helped-bring-down-the-world-trade-organization-wto/>

- Niz marševa, akcija i protesta na skupu WTO-a koji su se odvijali od 28.11. - 3.12.1999.
- Smatra se početkom antiglobalističkih pokreta.
- Broj prosvjednika kretao se od 10 - 25.000.
- prosvjednici: radnički sindikati, industrijski radnici, nevladine organizacije, studenti, aktivisti i dr.
- Prosvjednici su s vremenom postali nasilni.
- Policijska upotreba sile protiv prosvjednika - priključili se i Nacionalna grada i vojska.
- Jedan od prvih pokreta koji je koordiniran putem Interneta.

Sl. 8. Policija je upotrebljavala suzavac u borbi protiv prosvjednika

Izvor: <https://www.aljazeera.com/opinions/2019/11/30/the-wto-20-years-after-the-battle-of-seattle>

Genova 2001.

- Prosvjed na Summitu G-8, 21. održanom 22.7.2001. g.
- Sudjelovalo oko 200.000 prosvjednika.
- Prosvjednici postali nasilni na što su odgovorile policijske snage.
- Angažirano je bilo oko 20.000 policajaca.
- Jedna poginula osoba, 23-trogodišnji Carlo Giuliani.
- Oko 400 ozlijeđenih prosvjednika te oko 100 policajaca.

Sl. 9. Eskalacija sukoba između protestanata i policije u Genovi, 2001.

Izvor: <https://www.vice.com/it/article/pajinky/g8-di-genova-testimonianze>

Zauzmimo *Wall Street*, 2011.

- Antikapitalistički prosvjed protiv američkih banaka, konzumerizma i prevlasti moćnih korporacija u gospodarstvu.
- Naglašavana je nepravедnost i nejednake raspodjele bogatstva, a osobito je osuđivan neoliberalni kapitalizam, kao i pogodovanje krupnom kapitalu.

Sl. 10. Protestanti okupljeni u N. Yorku, 2011.

Izvor: <https://citizentruth.org/>

- Započeo u rujnu 2011. na Manhattanu sa središtem u parku Zuccotti, smještenom 100-ak metara od poznatog Wall Streeta.
- Zuccotti Park nalazi se gotovo u središtu njujorškog Financijskog okruga (*Financial District*).
- Slogan: Mi smo 99 %!
- Na prvom masovnom okupljanju bilo je prisutno oko 1.000 ljudi - kasnije sudjelovalo oko 15.000 ljudi.

- Isprva pri *Occupy Wall Street* demonstracijama nije bilo nasilnog tretiranja prosvjednika, no s vremenom su izbili incidenti.
- Prosvjed je trajao 60 dana.
- Za početak pokreta uvelike je bila zaslužna kanadska organizacija Adbusters.

Sl. 11. Šatorsko naselje koje je s vremenom podignuto tijekom protesta
<https://fineartamerica.com/featured/>

„Deglobalizacija“

- Kada govorimo o tzv. deglobalizaciji ili pokušaju da se poništi proces smanjivanja svijeta, treba se podsjetiti da je ono što danas zovemo globalizacijom bio dug, neujednačen i složen proces.
- Termini poput „jednog svijeta“ ili „kozmpolitanstvo“ imaju dugu povijest.
- „...ne smijemo zaboraviti da se negativni komentari i izrazi odbijanja, najčešće izražavaju suvremenom terminologijom i u odnosu na suvremeno okruženje“ (Milardović, A., 1999).

Antiglobalizam u RH

- U Hrvatskoj djeluje pokret *Antiglobalisti Hrvatske* #okupirana Hrvatska. Imaju svoju Facebook stranicu.
- Protiv čega se bore?
- Navodi se:
  1. Borimo se protiv globalističkih pokreta i svih zala koje oni donose.
  2. Za neovisnost država od strane prije svega zapadnog i bilo kojeg drugog imperijalizma.
  3. Želimo da Republika Hrvatska napusti EU i NATO u koje je ušla nelegalno, odnosno ugurana je protiv volje svog naroda.

Sl. 12. Logo Antiglobalista Hrvatske
Izvor: <https://www.facebook.com/antiglobalistihrvatske/>

4. Oštro se protivimo GMO-u, i tražimo da se izbací GMO sjeme i hrana iz Hrvatske, a da Hrvatska u Ustav unese odredba u kojoj se strogo zabranjuje sadnja, prodaja, kupnja i transport GMO.

5. Zalažemo se za povratak strateških poduzeća (banke, HT, Pliva, INA...) koja su u kriminalnoj pretvorbi prepuštena svjetskim makro lopovima i krupnom kapitalu.

6. Zalažemo se za postavljanje carina na sve proizvode iz Europe i svijeta koje Hrvatska sama može proizvesti, prvenstveno u prehrambenoj industriji.

OCCUPY HRVATSKA

- Occupy pokret u Hrvatskoj, pojavio se pod imenom *Occupy Croatia*.
- Zbog neslaganja oko načina djelovanja i vodstva pokreta, tijekom 2013. se od *Occupy Croatia* odvojila frakcija *Pokret Occupy Croatia* (POC).
- Od odvajanja do danas, frakcija uživa manju podršku javnosti nego *Occupy Croatia*.

Sl. 13. Jedna od akcija Antiglobalista Hrvatske

Izvor: <https://www.vecernji.hr/vijesti/prosvjed-occupy-croatia-hrvatska-nije-na-prodaju-502480>

POC

- U međuvremenu je POC organizirao nekoliko prosvjeda u RH, a namjere njegovih članova već su odavno prestale biti ono što inače Occupy pokret predstavlja u svijetu.
- Organizirali i nekoliko inače posve nezapaženih prosvjeda usmjerenih protiv Crkve, vjeronauka u školama, kao i protiv Vatikanskih ugovora te neoustaštva.

Sl. 14. Simbolični prikaz zdravstva kako ga vide u POC-u

Izvor: <https://www.facebook.com/PokretOccupyCroatia/photo>

Zaključak

- Na žalost, antiglobalisti su nedovoljno ujedinjeni pa nemaju jednu jasnu i jedinstvenu politiku koja bi upravljala njihovim akcijama,
- Cijeli se pokret katkada doima konfuzno i nejasno.
- Usprkos tome, pojedine akcije antiglobalista imale su utjecaja na svjetske odluke i politiku moćnika pa su se njihove poruke čule širom svijeta.

Literatura i izvori

- Ayres, J., 2004: Framing Collective Action Against Neoliberalism, *Journal of world-systems research*, 11–34. Special Issue: Global Social Movements Before and After 9-11 <http://jwsr.ucr.edu/>
- Engler, M., 2007: *Defining Anti-globalisation Movement*, <http://democracyuprising.com/2007/04/01>
- Gabrić M., Makovac, P., 2016: Globalizacijski procesi i buduća faza razvoja kapitalizma, *Tranzicija*, god. XVIII, br. 38.
- Galić, B., 2000: Paradoksi globalizacije i multipolarni svijet, *Soc. Ekol.*, 9(3); 163 - 174.
- Milardović, A., 1999: *Globalizacija*, Pan Liber, Osijek-Zagreb-Split.
- Tilly, C., Wood, L. J., 2009: *Social movements, 1768-2008*, Boulder; Charles, T. y Wood, L. J. (2009). *Social movements, 1768-2008 (2 ed.)*. Boulder: Paradigm Publishers. 208 pp. – CORE
- Veljak, L., 2008: *Neumitnost globalizacije, nužnost alternative i pitanje o odgovornosti*, *Filozofska istraživanja*, 113, god. 29/ 1, 7 - 13.
- Merriam Webster Learner's Dictionary, www.learnersdictionary.com

Preporuka za daljnje čitanje

- Lai, O. K., 2014: The theory and practice of Antioglobalization movement: Case studies of Independent media in Chinese societies – Hong Kong and Taiwan, <http://hss.ulb.uni-bonn.de/2014/3753/3753.pdf>
- Mertes, T., 2015: *Anti-Globalization Movements: from critiques to alternatives*, The Routledge International Handbook of Globalization Studies, London, p. 660
- Steger, M, Wilson, E. K., 2012: Anti-Globalization or Alter-Globalization? Mapping the Political Ideology of the Global Justice Movement, *International Studies Quarterly* 2012, Vol. 56, No. 3, 439-454., Wiley, <https://www.jstor.org/stable/pdf/23256797.pdf>
- Warner, A., 2005: A brief history of The Anti-globalization Movement, *University of Miami International and Comparative Law, Review*, vol. 12 (2), <https://repository.law.miami.edu/umiclr/>

Zahvaljujem na
pažnji!